

5. Алексеев С.С. Проблемы теории права. Курс лекций : в 2 т. Т. 1. Свердловск, 1972. 394 с.
6. Теория права и государства : учебник / под ред. А.С. Васильева. Харьков : Одиссей, 2006. 304 с.
7. Коротка О.М. Удосконалення правового регулювання матеріальної відповідальності в умовах ринкової економіки : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення». Харків, 2003. 20 с.
8. Венедиктов В.С. Перспективи формування інституту трудової юридичної відповідальності. *Правова держава*. 1992. Вип. 1. С. 97–99.
9. Волинка К.Г. Теорія держави і права : навчальний посібник. Київ : МАУП, 2003. 240 с.
10. Лук'янчиков О.М. Матеріальна відповідальність роботодавця як самостійний інститут трудового права. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3-1. С. 292–295.
11. Селезень С.В. Особливості трудової функції працівника, які обслуговують грошові, товарні або культурні цінності. *Вісник Харківського Національного університету внутрішніх справ*. 2009. Вип. 3 (46). С. 226–232.

ЗІМІН М. В.,
аспірант кафедри
цивільно-правових дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 369.03

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-2.6>

ПРАВОВІ ЗАСАДИ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ПЛАТЕЖІВ ФОНДОМ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ

Стаття присвячена аналізу соціально-страхових правовідносин у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування. Наведено поняття соціально-страхових правовідносин та зроблено акцент на наявності таких правовідносин у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування. Наголошено на участі в ролі сторони соціально-страхових правовідносин Фонду соціального страхування України. Визначено нормативне регулювання соціально-страхових правовідносин, які складаються із Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Проаналізовано права та обов'язки Фонду соціального страхування України за чинним законодавством. Наголошено на джерелах формування коштів Фонду соціального страхування України. Досліджено поняття капіталізації платежів страховика, наведене в підзаконному нормативно-правовому акті. Проаналізовано процедурні аспекти капіталізації платежів, визначені Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку капіталізації платежів до Фонду соціального страхування України у випадках ліквідації страховальників». Акцентовано увагу на відсутності законодавчого

закріплення права Фонду соціального страхування України на реалізацію функцій з акумуляції грошових коштів в разі ліквідації страхувальника, натомість існує включення до джерел формування коштів цього органу капіталізованих платежів, які надходять у разі ліквідації страхувальників. Загалом автор дійшов висновку про необхідність закріплення в Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» права Фонду соціального страхування України на пред'явлення вимоги зі сплати грошових зобов'язань до страхувальника у разі його ліквідації. Зазначені зміни будуть сприяти впорядкуванню правовідносин у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Ключові слова: капіталізація платежів, страхувальник, страховик, ліквідація страхувальника, Фонд соціального страхування України.

Zimin M. V. Legal principles of capitalization of payments Social Insurance Fund of Ukraine

The article is devoted to the analysis of social insurance legal relations in the field of compulsory state social insurance. The concept of social insurance legal relations is given and emphasis is placed on the existence of such legal relations in the field of compulsory state social insurance. Emphasized on the participation, as a party of social insurance legal relations, of the Social Insurance Fund of Ukraine. The statutory regulation of social-insurance legal relations, which consist of the Law of Ukraine "On compulsory state social insurance", the Law of Ukraine "On collection and accounting of a single contribution to compulsory state social insurance", is defined. The rights and obligations of the Social Insurance Fund of Ukraine under the current legislation are analyzed. The sources of formation of funds of the Social Insurance Fund of Ukraine are emphasized. The concept of capitalization of payments of the insurer presented in the subordinate legal act is investigated. The procedural aspects of payment capitalization determined by the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the Procedure for capitalization of payments to the Social Insurance Fund of Ukraine in cases of liquidation of policyholders" are analyzed. Attention is drawn to the lack of legislative consolidation of the right of the Social Insurance Fund of Ukraine to carry out the functions of accumulation of funds in the event of liquidation of the policyholders, instead of the inclusion in the sources of formation of funds of this body capitalized payments that come in cases of liquidation of policyholders. These changes will help to streamline legal relationships in the field of compulsory state social insurance. In general, the author concluded that it is necessary to enshrine in the Law of Ukraine "On compulsory state social insurance" the right of the Social Insurance Fund of Ukraine to file a claim for payment of monetary obligations to the policyholders in the event of its liquidation.

Key words: payments capitalization, policyholders, insurer, liquidation of policyholders, Social Insurance Fund of Ukraine.

Вступ. Правовідносини у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування забезпечують виконання державою гарантій захисту життя та здоров'я людини в процесі реалізації її права на працю. Стрімкі економічні, соціальні й політичні зміни спричинили значні зміни у правовій основі діяльності Фонду соціального страхування України. В умовах сьогодення якість та своєчасність виконання завдань, покладених на цей орган, будуть свідчити загалом як про ефективність діяльності держави у сфері соціального захисту населення, так і насамперед про доступність надання соціальних послуг застрахованим особам та членам їх сімей.

Від ступеня визначеності правовідносин у сфері загальнообов'язкового державного соціального забезпечення залежить якість виконання Фондом соціального страхування

України покладених на нього державою завдань із надання соціального захисту. Водночас актуальним постає питання визначення саме прав органу соціального захисту у правовідносинах соціального забезпечення. До проблематики дослідження правовідносин у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування долучалися такі вчені, як І.О. Гуменюк, С.М. Синчук, П.Д. Пилипенко, І.Б. Сташків, О.М. Ярошенко. Водночас безпосередньої уваги в наукових працях не було приділено питанню регламентації реалізації прав страхувальника на пред'явлення грошових вимог з капіталізації платежів до страхувальника, який ліквідується. З огляду на тенденцію до скорочення кількості страхувальників зазначена тематика набуває актуальності.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження стану правового забезпечення реалізації прав Фонду соціального страхування України з пред'явлення грошової вимоги з капіталізації страхових платежів до страхувальника, який ліквідується.

Результати дослідження. Чільне місце у структурі правових відносин соціального забезпечення посідають соціально-страхові правовідносини. Такими, зокрема, вважаються врегульовані нормами права суспільні відносини щодо збору страхових внесків та акумуляції коштів соціальними страховими фондами [1, с. 141–142].

Справедливо зазначити, що соціально-страхові правовідносини притаманні також сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Вжиття заходів, спрямованих на запобігання нещасним випадкам, усунення загрози здоров'ю працівників, викликані умовами праці, та відшкодування шкоди, заподіяної працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я, або в разі смерті працівника, покладено та здійснюється Фондом соціального страхування України [2, с. 282].

Як справедливо зазначає І.Б. Сташків, соціально забезпечувальні норми за допомогою встановлених прийомів і правил юридичної техніки фіксуються в законах та підзаконних актах. Вони не можуть бути закріплені в інших формах (правовому звичаї, правовій доктрині, судовому прецеденті) [3, с. 405].

Зазначене твердження відображається в тому, що діяльність Фонду соціального страхування України у правовідносинах соціального забезпечення регламентується положеннями Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23 вересня 1999 р. зі змінами та доповненнями [4].

Цей Закон, окрім вищезазначеного страхувальника, також відносить до суб'єктів соціального страхування застрахованих осіб, членів їх сімей або інших осіб у випадках, передбачених цим Законом, а також страхувальника.

Спираючись на аналіз положень ст. 11 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», зазначаємо, що джерелами формування коштів Фонду соціального страхування України є капіталізовані платежі, що надійшли у разі ліквідації страхувальників у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Задля регламентації відносин у досліджуваній сфері та реалізації вимог зазначеного вище Закону Кабінетом Міністрів України було прийнято Постанову «Про затвердження Порядку капіталізації платежів до Фонду соціального страхування України у випадках ліквідації страхувальників» від 4 грудня 2019 р. № 986 [5]. Зазначена Постанова визначає, що капіталізація платежів означає визначення суми грошових зобов'язань страхувальника у разі його ліквідації (зокрема, у зв'язку з банкрутством), що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю застрахованим особам, які належить сплатити до Фонду соціального страхування України для забезпечення страхових виплат і витрат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

Треба зазначити, що капіталізація платежів проводиться щодо кожної застрахованої особи з урахуванням заборгованості за попередні роки та необхідних подальших платежів для забезпечення страхових виплат і витрат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності. Суми таких капіталізованих платежів перераховуються

робочому органу виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України, у якому страхувальник перебуває на обліку.

Водночас з аналізу положень Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [6], яким визначено правові та організаційні засади забезпечення збору та обліку єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, випливає, що вони не містять поняття «капіталізація платежів» та не регулюють можливості надходження капіталізованих коштів до Фонду соціального страхування України від страхувальників, які ліквідуються. Зазначені аспекти вказують на те, що наведений Закон, який регулює порядок формування коштів державного соціального страхування, не оперує поняттям капіталізації платежів страхувальників. За таких обставин можна вважати, що соціально-страхові правовідносини між страховиком та страхувальниками, які ліквідуються, притаманні лише сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням. На підставі викладеного є правильнішим закріплення права на проведення капіталізації платежів Фондом соціального страхування України саме у Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

Законодавче закріплення прав та обов'язків Фонду соціального страхування України у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування знайшло своє відображення у ст. 10 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Спираючись на аналіз положень цієї статті, констатуємо відсутність закріплених правових можливостей звернення страховика до страхувальника, який ліквідується, для капіталізації страхових платежів.

Як показало наше спостереження, законодавець не наділив Фонд соціального страхування України безпосередньо правом на проведення капіталізації платежів в разі ліквідації страхувальника для акумуляції грошових коштів, натомість включив до джерел формування коштів Фонду грошові надходження від страхувальників, які ліквідуються.

На нашу думку, проведення капіталізації платежів Фондом соціального страхування України є окремим видом соціально-страхових правовідносин цього органу зі страхувальниками, такі правовідносини спрямовані на акумуляцію грошових коштів страховиком для безперебійного його функціонування. Реалізація зазначеної функції Фондом соціального страхування України повинна мати своє відображення у чинному законодавстві, зокрема Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» має містити положення про право вищезазначеного органу на акумуляцію коштів страхувальників шляхом капіталізації страхових платежів.

Проведені дослідження дають змогу зробити висновок, що принципового значення набуває закріплення в Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» права Фонду соціального страхування України на реалізацію своїх повноважень у сфері соціально-фінансових страхових відносин, спрямованих на акумулювання грошових коштів для безперебійного надання передбачених цим Законом соціальних послуг.

Висновки. Перелік прав Фонду соціального страхування України, визначених у Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», не може бути довільним, як це відбувається у чинному законодавстві України, позаяк права такого органу повинні корелюватися як із завданнями страховика у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування, так і з його обов'язками. Закріплення можливості отримання страховиком сум капіталізованих платежів в разі ліквідації страхувальника визначає необхідність законодавчого закріплення права Фонду соціального страхування України на пред'явлення вимоги зі сплати грошових зобов'язань до страхувальника в разі його ліквідації. На думку автора, потребує законодавчого закріплення у ч. 1 ст. 10 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» окремо визначене право Фонду соціального страхування України щодо проведення капіталізації платежів у разі ліквідації страхувальників у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Список використаних джерел:

1. Пилипенко П.Д., Буряк В.Я., Синчук С.М. та ін. Право соціального забезпечення України : підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ : Ін Юре, 2014. 480 с.
2. Ярошенко О.М., Слюсар А.М., Ветухова І.А. та ін. Право соціального забезпечення : підручник. Харків : Право, 2019. 376 с.
3. Сташків Б.І. Право соціального забезпечення. Загальна частина : навчальний посібник. Чернігів : ПАТ «ПВК» «Десна», 2016. 692 с.
4. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23 вересня 1999 р. № 1105-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 46-47. Ст. 403 (із змінами і доповненнями станом на 2 березня 2020 р.).
5. Про затвердження Порядку капіталізації платежів до Фонду соціального страхування України у випадках ліквідації страховальників : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 986. *Офіційний вісник України*. 2019. № 98. Ст. 3273.
6. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 8 липня 2010 р. № 2464-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 2–3. Ст. 11 (із змінами і доповненнями станом на 2 березня 2020 р.).

КОЗУБ І. Г.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри приватного права
(Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича)

УДК 349.2

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-2.7>**ЩОДО ДИСКРИМІНАЦІЇ У СФЕРІ ПРАЦІ ЗА ОЗНАКАМИ
СЕКСУАЛЬНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ТА ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ**

У 2015 р. були внесені зміни до чинного КЗпП України, якими була заборонена дискримінація за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності. Але зміни до законодавства – це не зміни у свідомості більшості членів суспільства та норм суспільної моралі, що й зумовлює непоодинокі випадки порушення права на недискримінацію людей через сексуальну орієнтацію та гендерну ідентифікацію. Вказане дає можливість констатувати, що в українському суспільстві зберігається високий рівень упередженості до представників ЛГБТ-спільноти, що проявляється в численних випадках дискримінації, порушення права на повагу до людської гідності, свободи слова та мирних зібрань, а також у вчиненні злочинів на ґрунті гомофобної та трансфобної нетерпимості.

Переважно дискримінація щодо осіб із нетрадиційною сексуальною орієнтацією та гендерною ідентичністю проявляється: у відмові у прийнятті на роботу; у психологічному тиску та цькуванні з боку колег; у відмові осіб, власника або уповноваженого ним органу, фізичної особи-роботодавця відреагувати належним чином на цькування ЛГБТ-робітника з боку колег; у меншому розмірі заробітної плати порівняно з рівними за посадою співробітниками; у відмові у просуванні

